

VÄRLDS

HORISONT.

SVENSKA FN-FÖRBUNDET | EN BÄTTRE VÄRLD | NUMMER 4 2019

EN
BÄTTRE
VÄRLD

FN-förbundet
UNA SWEDEN

*För och emot
barnkonventionen
som svensk lag*

SIDAN 15

*Olof Skoog
prisades som
Årets FN-vän*

SIDAN 17

TEMA:
MÄNSKLIGA
RÄTTIGHETER
I SVERIGE

Foto: UN Photo/Isaac Bily

Invánare i Lobonok, Sydsudan, passerar över ett tidigare minerat område som röjts av FN:s minröjningsorgan Unmas.

REKORDMÅNGA DÖDAS AV IMPROVISERADE SPRÄNGLADDNINGAR

2018 var det fjärde året i rad med ett exceptionellt stort antal olyckor med minor eller andra explosiva lämningar av krig. 6 897 personer dödades eller skadades vilket är nästan dubbelt så många som 2013, då 3 457 olyckor inträffade. Det framgår av årets Landmine Monitor Report som lanserades den 21 november.

Merparten av olyckorna under 2018 berodde på den stora användningen av hemmagjorda försätsmineringar, s k IED:s (improvised explosive devices). 71 procent av offren var civila och av dem var 54 procent barn.

Glädjande nog har stödet till minoffer ökat och låg 2018 på 44,7 miljoner USD jämfört med 27,7 miljoner USD året innan. Rapportförfattarna konstaterar också att normen mot användning av den här typen av vapen förblir stark och att det i dagsläget endast är en mindre grupp icke-statliga väpnade grupper som man med säkerhet vet begagnar sig av dem.

KLIMATMÖTET COP25 FLYTTAT TILL SPANIEN

Chile meddelade i slutet av oktober att landet på grund av politiska oroligheter inte som planerat kunde stå värd för COP25, årets klimatmöte för parterna till klimatkonventionen UNFCCC (Conference of the Parties, COP). Chile ställde samtidigt in sitt värdskap för handelsmötet APEC. ”Vi förstår precis hur viktiga APEC och COP är för Chile och världen, men vi har baserat vårt beslut på sunt förnuft”, sa presidenten

Sebastián Piñera vid tillkännagivandet.

Ett par dagar senare blev det dock klart att Spanien skulle ta över logistiken för mötet som därmed planerades att hållas enligt den ursprungliga tidsplanen, den 2 till 13 december, i Madrid, Spanien, i stället för i Santiago, Chile. Chile, med miljöminister Carolina Schmidt i spetsen, skulle dock ansvara för att leda mötet i enlighet med den ursprungliga planen.

BARNKONVENTIONEN FYLLER 30 ÅR

FN:s konvention om barnets rättigheter fyllde 30 år den 20 november. Den antogs den 20 november 1989 och är världens mest spridda konvention om mänskliga rättigheter. Den har under tecknats av alla FN:s medlemsländer utom USA. FN uppmärksammade jubileet med bl a ett högnivåmöte om barns rättigheter i generalförsamlingen i New York.

Sveriges riksdag har beslutat att barnkonventionen ska bli svensk lag den 1 januari 2020. Läs mer om detta på sidan 15.

LUNGINFLAMMATION DÖDAR FLEST BARN

Var 39:e sekund dör ett barn av lunginflammation. Det innebär att denna bortglömda epidemi dödar fler barn än någon annan sjukdom i världen, enligt ett uttalande från FN och dess partner på internationella dagen mot lunginflammation den 12 november.

Trots att statistiken är välkänd fortsätter finansieringen för att bekämpa sjukdomen att vara otillräcklig. Under årtionden har lunginflammation försumrats och ”världens mest sårbara barn har fått betala med sina liv”, sa Leith Greenslade, koordinator för en koalition mot sjukdomen. Bara under 2018 dödade lunginflammation 800 000 barn och medan antalet dödsfall från andra smittsamma sjukdomar – t ex malaria och diarré – sjunker, minskar antalet lunginflammationsfall med dödlig utgång i mycket långsammare takt. Sjukdomen kan förhindras genom vaccination och lätt behandlas med billig antibiotika om den diagnostiseras ordentligt.

ICC-DOM MOT KONGOLESISK KRIGSHERRE

Internationella brottmålsdomstolen ICC fastställde i november ett straff på 30 års fängelse för den kongolesiske krigsherren Bosco Ntaganda, kallad ”The Terminator”.

Han döms bl a för massmord, rekrytering av barnsoldater, sexuellt slaveri och våldtäkter. Domen är historisk eftersom det är första gången som ICC dömer en person som står anklagad för olika sexuella brott. Straffet är också det hårdaste som domstolen hittills har utmätt.

Rätten noterade i sin dom bl a att Bosco Ntaganda ”hade för avsikt att civila skulle attackeras och dödas, att deras egendomar skulle beslagas och förstöras, att civila skulle våldtas och bli utsatta för sexuellt slaveri, att civila skulle förflyttas med våld”.

Den forne militärledaren förklarades skyldig ”bortom rimligt tvivel” till krigsbrott och brott mot mänskligheten på 18 punkter i juli i år.

LUND FÅR FN-CENTER FÖR INNOVATION

Ett FN-initierat innovationscenter med delfinansiering från Sverige invigdes i oktober i Lund. Centret är ett av 17 nya globala innovationscenter som FN:s projektorganisation UNOPS (United Nations Office for Project Services) planerar världen över. Två av dem har tidigare öppnats i Kina respektive Antigua.

Syftet med innovationscentret i Lund är att bidra till nya lösningar och ny teknik för att hantera klimatkrisen och främja hållbar utveckling. Centret ska utveckla idéer och entreprenörer så att de kan bli aktuella för FN-upphandlingar.

FN-PRIS TILL SVENSK SOLE I ZAMBIA

Det svenska projektet Beyond the Grid Fund i Zambia är ett av 15 klimatrelaterade projekt som i år får FN:s klimatpris Global Climate Action Award. Projektet förser 800 000 zambier med grön el och är ett exempel på den småskaliga miljövänliga energiförsörjning utanför elnätet som är på frammarsch i många länder.

Projektet får stöd av den svenska biståndsmyndigheten Sida som planerar att lansera motsvarande verksamhet i Burkina Faso, Liberia och Mocambique.

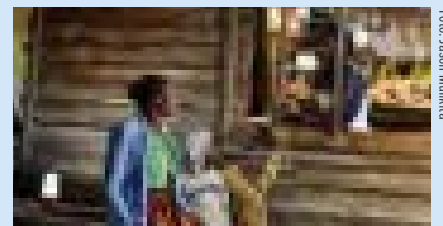

Foto: Jason Munkita

Småskaliga lösningar med solceller har gett människor på den zambiska landsbygden tillgång till el.

MÄNSKLIGA RÖSTER, VIKTIGA MÖTEN

VÄLKOMMEN TILL VIKTIG LÄSNING

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Som medlem och bidragsgivare skapar du hopp och räddar liv. Nu och i framtiden.

Världshorisont
Svenska FN-förbundet
Box 15115, 104 65 Stockholm
Tel: 08 – 462 25 40
E-post: varldshorisont@fn.se
Webb: www.fn.se/varldshorisont
Twitter: @varldshorisont

Redaktör: AnnaLena Karlsson Andrews
Praktikant: Ursula Rundin
Ansvarig utgivare: Petra Hallebrant
Layout: Tomorro'
Tryckeri: Tellogruppen AB
Annonser: kontakta redaktionen på varldshorisont@fn.se
Artikelförfattarna svarar själva för innehållet i respektive artikel. För frilansmaterial ingår publicering både i tidningen och på FN-förbundets webbplats.

Världshorisont utges av Svenska FN-förbundet.
ISSN 0042-2134
Prenumerationspris: 230 kr (helår, 4 nr)
PlusGiro: 50990-1

#4

Omslagsbild: En mamma med sin dotter vid Ankaret i Varberg.
Foto: Mostphotos/Helena - Silvertid

Temat för den här tidningen – årets och decenniets sista nummer av Världshorisont – är mänskliga rättigheter (MR) i Sverige. Frågan är högaktuell då det i januari är dags för Sverige att granskas av FN inom ramen för MR-rådets allmänna ländergranskning (Universal Periodic Review, UPR). Regeringen offentliggjorde sin rapport inför granskningen i oktober och dessutom har Svenska FN-förbundet, i samarbete med 16 andra svenska civilsamhällesorganisationer, tagit fram en alternativ rapport som skickades in till MR-rådet i somras.

Civilsamhällets sk parallellrapport är viktig i flera bemärkelser, vilket experterna som intervjuas i den inledande temaartikeln understryker. Inte minst är det av stort värde att den summerar människorättsläget i Sverige och sätter strålkastarljuset på en handfull områden där mer behöver göras.

Samtidigt har den här typen av rapporter sina begränsningar. Texten är på engelska, innehåller en hel del fackuttryck och juridiska termer och diskuterar frågorna utifrån ett övergripande perspektiv. Med det i åtanke har vi valt att ägna en stor del av tidningens temablock åt mötet med tre personer som var och en får ge röst och ansikte åt utsatta grupper som lyfts i rapporten. För det är i mötet med riktiga människor – deras upplevelser, tankar och känslor – som vi kan förstå en fråga på ett djupare och mänskligt plan.

Följaktligen får ni på sidorna 6 till 10 möta Marie, Nora och Fredrik som var och en med sin berättelse visar hur efterlevnaden av mänskliga rättigheter brister i dagens Sverige.

Därefter ägnar vi faktabladet på sidorna 11 till 14 åt en summering av de problemområden i parallellrapporten som FN-förbundet valt att prioritera i sitt arbete: hatbrott och rasistisk organisering, samers rättigheter samt en oberoende svensk MR-institution.

Jag önskar alla god läsning och en fin internationell MR-dag den 10 december.

Redaktör AnnaLena Karlsson Andrews
annalena.karlsson.andrews@fn.se

I DET HÄR NUMRET

- 4** Snart dags för FN att granska läget för mänskliga rättigheter i Sverige
- 6** Möt Marie, Nora och Fredrik – tre röster från tre utsatta grupper
- 11** Faktablad med summering av civilsamhällets MR-rapport om Sverige
- 15** Barnkonventionen som svensk lag – så här tycker debattörerna om reformen
- 16** Torsten Larsson från Tingsryds FN-förening är Årets FN-supporter
- 17** "I tuffa tider är FN ännu viktigare" säger Årets FN-vän Olof Skoog
- 18** Hallå där Oscar Molander, ny goodwill-ambassadör för FN-förbundet
- 20** FN-dagsspecial: Så här firades FN-dagen i FN-föreningar landet runt

En viktig uppgift för det svenska civilsamhället är att sprida kunskap och engagemang kring mänskliga rättigheter. I januari är det återigen dags för Sverige att granskas inom ramen för FN:s allmänna ländergranskning, UPR.

Mycket kvar att göra för att förverkliga mänskliga rättigheter i Sverige

Sverige har kommit långt i arbetet med att skapa ett samhälle där mänskliga rättigheter respekteras men samtidigt finns det en handfull områden där mycket mer behöver göras, menar experter som Världshorisont talat med. I januari är det dags för FN:s råd för mänskliga rättigheter att för tredje gången granska hur Sverige följer FN:s MR-regler.

2006 reformerades FN:s system för mänskliga rättigheter (MR). Ett nytt råd för mänskliga rättigheter inrättades och en ny mekanism, FN:s allmänna ländergranskning (Universal Periodic Review, UPR), sätts in. Den går ut på att MR-rådet regelbundet granskar MR-läget i vart och ett av FN:s medlemsländer enligt ett rullande schema.

Sverige har hittills genomgått två sådana granskningar – 2010 och 2015 – och den 27 januari 2020 är det dags igen. En grupp stater från MR-rådet kommer då att förhöra Sverige om människorättssituationen i landet och följa upp de rekommendationer som

Sverige fick vid den förra granskningen. Ett viktigt underlag för detta arbete är den s k parallellrapport som Svenska FN-förbundet skrivit i samarbete med 16 andra svenska civilsamhällesorganisationer.

LIGGER PÅ HÖG NIVÅ

Hur kan man då sammanfatta läget för de mänskliga rättigheterna i Sverige idag? Vi ställde frågan till Morten Kjaerum, direktör på Raoul Wallenberginstitutet i Lund.

– Generellt ligger Sverige på en hög nivå när det gäller skyddet av mänskliga rättigheter. Men det finns fortfarande en

hel del utmaningar – utmaningar som inte erkänns i tillräcklig utsträckning och som man inte jobbar med i tillräckligt hög grad, säger han.

– Den nya nationella institutionen för mänskliga rättigheter som Sverige planerar att införa skulle kunna bidra till en förståelse för att MR-problem inte bara finns långt borta utan även här i Sverige, tillägger han.

Petra Hallebrant, generalsekreterare på Svenska FN-förbundet, gör en likartad övergripande analys:

– Sverige har väldigt hög svansföring internationellt när det gäller mänskliga rättigheter men ibland glömmar man bort arbetet här hemma – t ex när det gäller hatbrott och minoriteters och urfolks rättigheter där det finns mycket kvar att göra.

– Vi ser också segregering, ökade klyftor i samhället och diskussioner om vilken skola man går i och vilken sjukvård man får. Allt det handlar också

om mänskliga rättigheter, framhåller Hallebrant.

Hanna Gerdes är människorättsjurist, folkbildare och grundare av Hanna and Goliath Law & Education. Hon menar att en av de största utmaningarna när det gäller mänskliga rättigheter i Sverige idag är debattklimatet och den förändrade synen på rättigheter:

– Det har skett en tillbakagång globalt när det gäller yttrandefrihet, demokrati och respekten för mänskliga rättigheter och den här trenden märks även här hemma. Den ifrågasättande attityd som möter oss dagligen idag, inte minst på nätet, är en enorm utmaning.

– Vi som arbetar med de här frågorna tillbringar nu en stor del av vår tid med att förklara och försvara själva systemet med mänskliga rättigheter, varför det finns och varför den här delen av juridiken är så viktig. 75 år efter förintelsen är det som om allt detta har fallit i kollektiv glömska, säger hon.

Petra Hallebrant för ett liknande resonemang:

– Jag ser en oroväckande trend där en del personer i debatten verkar tycka att mänskliga rättigheter är något gammalt och omodernt. Så vi behöver öka kunskapen om vad det handlar om generellt så att människor förstår att det här är minst lika viktigt och relevant idag som för flera decennier sedan, säger hon.

BRA TILLFÄLLE ATT LYFTA

Att det nu stundar en UPR-granskning för Sverige är ett bra tillfälle att lyfta den viktiga frågan om mänskliga rättigheter till en större publik och även få media att intressera sig för den, menar alla de tre experter som Världshorisont talat med. Att UPR handlar om ett lands totala prestation på området mänskliga rättigheter – och inte bara rör en viss FN-konvention, t ex barn- eller kvinno-konventionen – skapar särskilda möjligheter. Inte minst handlar det om hur det svenska civilsamhället samarbetar kring sin parallellrapport.

– Att civilsamhället har satt ihop en gemensam rapport och skickat in den till MR-rådet är viktigt både för att man där tydligt formulerar vilka bristerna är i det svenska samhället när det gäller mänskliga rättigheter men också för att det innebär att det skapas en dialog i civilsamhället kring frågorna, säger

Morten Kjaerum.

Hanna Gerdes instämmer.

– Det är otroligt viktigt att civilsamhället samarbetar och också att man ger en alternativ och inte lika skönmalad bild av läget jämfört med den rapport som kommer från regeringen. Parallellrapporten är också viktig för att den ger en röst åt olika grupper som drabbas av MR-kränkningar. De här rapporterna är röstbärare, de pratar inte bara ”om” utan ”med” de människor som berörs, säger hon.

– Att många organisationer går samman har även ett stort värde för dem som gör själva granskningen. Jag jobbade för några år sedan med att samordna delar av civilsamhällets rapport till kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. De var tydliga med att det betydde mycket för dem att få en samordnad rapport från civilsamhället i Sverige, i stället för hundra olika rapporter, och att den vägde tungt.

SKICKADES TILL MR-RÅDET

Den parallellrapport som FN-förbundet skrivit, tillsammans med 16 andra organisationer, skickades till MR-rådet i juni 2019. Utöver ett antal systemfrågor tar den upp våld och diskriminering mot kvinnor; rätten till arbete, bostad, utbildning och hälsa; rättigheter för urfolk, barn och personer med funktionsnedsättning samt hatbrott, hets mot folkgrupp och rasistisk organisering.

Morten Kjaerum tycker att sammanställningen är bra och ger en rättvisande bild av MR-läget i Sverige.

– Diskriminering och exkludering tillhör de största utmaningarna i det svenska samhället idag. Vi har även frågor som afrofobi där Sverige jämfört med andra europeiska länder har stora problem. Detta är kopplat till en annan fråga i rapporten – hatbrott – där det finns mycket kvar att göra. Frågan är viktig eftersom hatbrott har en enorm effekt på minoritetsgrupper – de leder till rädsla och, om myndigheterna inte tar dem på allvar, till bristande tilltro till samhället, säger han.

– Bland systemfrågorna vill jag särskilt peka på frågan om en oberoende nationell MR-institution som nu antligen ser ut att kunna bli verklighet. Jag hoppas vi får en institution som kan ge råd till riksdag och departement så att mänskliga rättigheter beaktas i all ny lagstiftning. Och att den kan jobba med kommuner, regioner och andra aktörer genom hela det svenska samhället med att implementera de internationella konventionerna.

HAR FÅTT KRITIK

Avsaknaden av en oberoende nationell MR-institution är något som fått åter-

kommande kritik när FN granskat Sveriges MR-arbete. Det är också exempel på en fråga som FN-förbundet drivit gentemot

regeringen under många år och där arbetet nu börjar ge resultat. När Stefan Löfven läste upp sin regeringsförklaring i september framgick att institutionen ska bli verklighet 2021.

Att genomföra de samhällsförändringar som behövs är självklart ett naturligt nästa steg, efter en granskningsprocess, säger Petra Hallebrant.

– Och då handlar det ofta om förändrad lagstiftning. Nu pågår till exempel en utredning om regelverket när det gäller rasistiska organisationer. Det är en diskussion som vi i FN-förbundet följer med stort intresse och där vi försöker se till att våra synpunkter beaktas.

– En annan viktig uppgift för oss som civilsamhällesorganisation med FN-fokus är att sprida kunskap och engagemang när det gäller mänskliga rättigheter. Där har vi en omfattande verksamhet med utbildningar och materialproduktion och inte minst våra FN-skolor som är en jätte viktig arena för att diskutera inkludering, identitet och andra viktiga MR-frågor.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

Läs mer om det svenska civilsamhällets parallellrapport i vårt faktablad på sid 11-14.

Det svenska civilsamhället skickade i juni 2019 en rapport till FN om läget för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Men vilka är människorna bakom siffror och fakta i rapporten? Världshorisont har träffat tre av dem.

Foto: Privat

Marie Persson Njajta hemma i Björkvatts-dalen – eller Bearkoenvuemie som platsen heter på samiska.

som försiggick. Projektet kunde tuffa på en hel del i skymundan, säger hon.

Urfolks rätt till självbestämmande finns nedskrivet i FN:s urfolksdeklaration, som Sverige var med och röstade igenom 2007. Vid omröstningen lade Sverige en röstdeklaration för punkt 10, i folkmun kallad ”FPIC”, ”Free, Prior and Informed Consent”. Punkten innebär att ett urfolk har rätt att samtycka till eller neka projekt som kan påverka dem eller deras territorier. Sverige underströk att punkten inte kan användas som en vetorätt.

Urfolksdeklarationen inkluderar alla som identifierar sig som en del av ett urfolk. Ändå är det endast de samer som är medlemmar i en sameby som har talerätt i markfrågor som rör samebyns område, trots att fler samer än så lever och verkar på samma plats.

– Det fanns ingen som pratade om våra rättigheter och det fanns ingen möjlighet att få hjälp. Vi sydsamer ansågs inte ha någon röst i den här processen eftersom vi inte betraktades som medlemmar i Vapsten sameby. Ändå har min familj alltid levt här, säger Marie Persson Njajta.

MARIE PERSSON NJAJTA

”Hur staten hanterat samer är fruktansvärt dåligt”

Det finns ingenting som skulle få Marie Persson Njajta att lämna Tärnaby. Energierna från hennes förfäder finns här. Här har de delat glädje, sorg, framgång, motgång. Jagat, fiskat, skött sina renar och levt sina liv.

– Men hur beskriver man det på några få rader i en överklagan? säger hon.

Marie Persson Njajta är 42 år, har två barn och lever med sin sambo Anders i Björkvattsdalen i Tärnaby. Hon är egenföretagare och arbetar som grafisk designer, sitter som ledamot i Sametinget för Landspartiet Svenska Samer och arbetar med urfolksrättigheter.

Engagemanget föddes för tolv år sedan, samma år som hennes första barn. Rönnbäck i Björkvattsdalen, där

också Vapstens sameby finns, hotades av storskalig nickelbrytning på de marker där hennes förfäder levt sedan urminnes tider.

SYSTEMATISK UTFASNING

I flera hundra år har det samiska folket i Sverige systematiskt fasats ut och i lagstiftning behandlats som en homogen grupp utan större möjlighet till inflytande. När planerna på nickelgruvan fortskred och människor i området behövde hjälp med att överklaga beslutet väcktes något i Marie Persson Njajta.

– Man satte en ekonomisk summa på samerna i området och ställde det mot hypotetiska arbetstillfällen. Det här var innan den stora gruvdebatten drog igång i Sverige och få hade kunskap om vad

ALKOHOLISM OCH VÅLD

Sorgen ärvde hon tidigt. Hon växte upp i en familj med alkoholism och våld och försökte som barn avsluta sitt liv. Idag kan hon sätta sina upplevelser i ett sammanhang – ju hårdare man är desto räddare har man varit.

– I historien och än idag har man försökt förminska, osynliggöra och kriminalisera traditionell sydsamisk livsföring i det här området. Samer har lämnats att själva hantera statens ingripanden och jag själv är kanske en produkt av det, säger hon.

Hennes farmor och farfar och deras vänner och familjer var några av dem som utsattes för Rasbiologiska institutets undersökningar på 1920-talet. Fortfarande går det att hitta bilder på dem

och läsa om deras huvudmått, ansikts- och hårfärg. Traumat lever kvar och överfördes till Marie Persson Njajtas pappa, som under sitt liv arbetade aktivt för att stoppa exploateringen av samisk mark.

– Min far mådde dåligt och fick vara med om mycket under sin uppväxt. Han fick aldrig någon upprättelse och till slut orkade han liksom inte mer. Plötsligt står jag där i hans skor och får fortsätta harva på där han var, säger Marie Persson Njajta.

SAMER TVÅNGSFLYTTADES

Hennes Västerbotten bär på en tung historia. När Sverige förlorade Finland i det finska kriget 1809 stängde Ryssland så småningom gränsen till Norge och Sverige. Antalet samer på svensk mark ökade och den växande folk- och rentätheten gjorde bönder i områdena missnöjda.

I 1919 års renbeteskonvention mellan Norge och Sverige beslutade man sig för att flytta Karesuandosamer från Kiruna kommun till sydsamisk mark för att på det sättet glesa ut mängden samer i de nordligaste delarna av Sverige. Att flytta människor från sina hem ansågs i statens ögon vara oproblematiskt eftersom förflyttningarna endast berörde nomader.

– Ibland har jag tänkt att det vore lättare om staten hade kommit med vapen – det hade varit enklare att förhålla sig

till. Nu har man använt sig av pennan och ändå skapat fruktansvärda trauman, säger Marie Persson Njajta.

Fram till 1937 flyttades 80 nord-samiska familjer till Norrbotten och Västerbotten och som kompensation fick de ekonomisk ersättning från staten. Samtidigt krockade den nordsamiska kulturen med

den sydsamiska och genom statens ekonomiska stöd blev det slutligen också nordsamer som tog över de sydsamiska samebyarna.

– Vi har än idag en situation där det är nordsamer som utgör Vapstens sameby och hundratals sydsamer står utanför. Det har lett till stora konflikter som vi och våra barn får fortsätta leva med, säger Marie Persson Njajta.

TIO PROCENT BOR I SAMEBY

Enligt lag måste den som vill använda sin rätt till renkötsel vara medlem i en sameby, och i praktiken är nästan det enda sättet att bli det att födas in i den. Ungefär tio procent av den samiska befolkningen tillhör en sameby, resten står utanför.

– Det här påverkar mer än vad man

kan tro och kanske mycket mer än vad man kan uttala. Det är många som mår dåligt, säger Marie Persson Njajta.

Det finns endast ett fåtal forskningsrapporter om svenska samers psykiska hälsa. En sammanställning publicerad av Sametinget i juni i år konstaterar att upplevelsen av etnisk diskriminering är förenad med

sämre psykosocial hälsa i form av bl a självmordstankar och dålig hälsa.

Sverige kritiserar gång på gång av FN, OECD och Europarådet för att negligera de rättigheter samer har enligt internationell rätt. Politikerna undviker frågan, kolonial lagstiftning får vara kvar och ingen vet hur situationen ska lösas. Samisk kultur har aldrig varit homogen. Ändå tas ingen hänsyn till lokala skillnader.

– Vi sydsamer försvinner långsamt. Det föds färre barn, rättighetskämpar kan kämpa hela livet och gå under samtidigt som staten bara förhalar. Det måste till en förändring. Hur staten har hanterat samer är fruktansvärt dåligt och sanningen måste komma fram.

■ Sophie Wichmann, frilansskribent

”Ibland har jag tänkt att det vore lättare om staten hade kommit med vapen – det hade varit enklare att förhålla sig till.”

NORA EKLÖV

”Det värsta med min situation är husarresten”

I juni i år talade Nora Eklöv, 24 år, i FN i New York vid ett sidoevenemang till det årliga statspartsmötet om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Mötet handlade om tillgång till utbildning som en mänsklig rättighet inom ramen för CRPD, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Hon talade om inkluderande skolgång och elevassistans. En del framsteg har

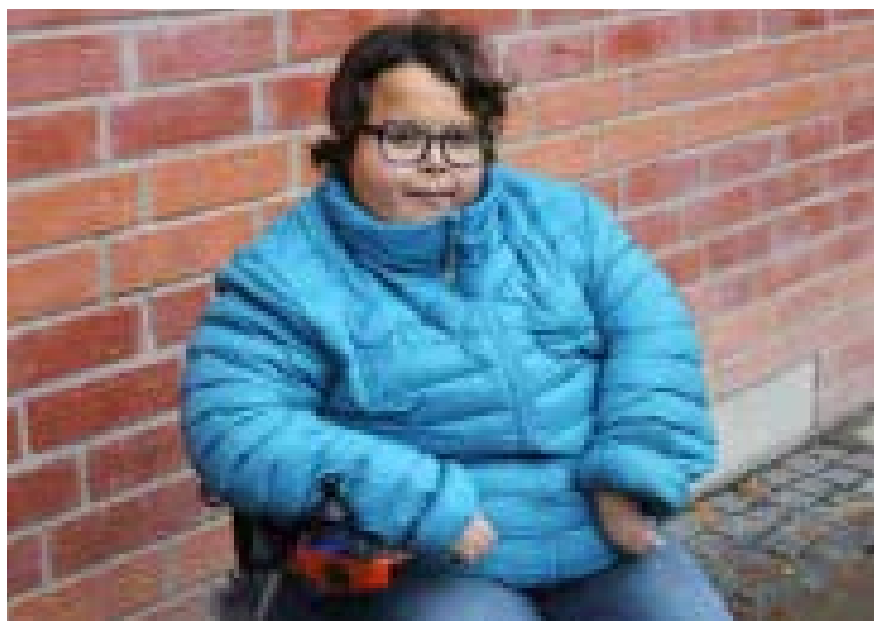

Foto: Ursula Rundin

Nora Eklöv utanför sin lägenhet i Farsta där hon bara kan bo tre dagar i veckan p g a att hon inte får tillräckligt mycket assistans.

gjorts i Sverige men utmaningar finns fortfarande kvar, t ex att friskolor kan tacka nej till elever med funktionsnedsättning.

– När jag gick i skolan fick jag alltid höra att jag hade samma rätt att drömma lika stort om min framtid som mina klasskompisar, och att jag hade samma möjligheter, att jag var jämlik, sa Nora Eklöv i sitt tal i FN.

– Den viktiga förutsättningen för mig för att kunna gå i en vanlig skola var tillgången till personlig assistans. Inkluderande och tillgänglig utbildning är en mänsklig rättighet. Jag har höga förhoppningar om att våra länder ska kunna komma samman och skapa en värld där rörelsehindrade barn inte lämnas utanför, fortsatte hon.

”En hamnar liksom efter i den sociala utvecklingen. Då kommer tankarna om att en är mindre värd till slut.”

UPPVUXEN PÅ ÖLAND

Nora Eklöv är född och uppvuxen i Glömminge på Öland. Hon har studerat statsvetenskap i ett år på Linnéuniversitetet och arbetat som receptionist i Borgholm. Hon har även varit ersättare för Miljöpartiet i kommunfullmäktige i Mörbylånga kommun, innan hon 2016 fick jobb som generalsekreterare i Förbundet Unga Rörelsehindrade.

I samband med att hon fick generalsekreterarjobbet blev det aktuellt att flytta till Stockholm, till en egen lägenhet. Det var då den långa raden av avslag på Nora Eklövs ansökan om personlig assistans inleddes. Eftersom hon har kommunal assistans så följer beslutet om insatsen inte med när man flyttar och hon fick ansöka om assistans på nytt i den nya stadsdelen. Det är en process som pågår än idag. Trots att Nora Eklöv, efter en tvåårig rättsprocess, återfått rätten till assistans genom en dom från förvaltningsrätten sommaren 2018, har nu allt kommit att handla om antalet beviljade assistanstimmar. Den stadsdel som hon bor i idag, Farsta, vill inte bevilja mer än tio timmars assistans per vecka för hjälp vid hennes heltidsjobb på Unga Rörelsehindrade. De timmarna räcker bara till för Nora Eklöv att arbeta och bo i sitt eget hem under tre dagar per vecka.

Resterande dagar måste hon jobba på distans och bo hos sina föräldrar så att hon kan få hjälp av dem.

– På grund av flytten blev jag av med allting, säger hon.

Nora Eklöv har artrogryphos, en muskelsjukdom som gör att hon har en mycket begränsad förmåga att röra sig. Hon har också en blodsjukdom, dyserytroetisk anemi, som tvingar henne

till regelbundna blodtransfusioner och mycket vistelse på sjukhus. I våras fick hon en ny diagnos: pulmonell hypertension, som är

en kronisk lungsjukdom som begränsar syresättningen i lungorna och gör konditionen sämre. Det finns en möjlighet att lungsjukdomen kan ha tillkommit p g a att neddragningen av hennes assistans ledde till att hennes möjligheter att röra på sig och bibehålla sin kondition har blivit mycket begränsad. Även Nora Eklövs ansökan om assistanstid för att komma iväg till sin träning har avslagits.

Socialminister Lena Hallengren är ordförande i regeringens funktionshinderdelegation som regelbundet sammanför funktionshinderdelegationen. Inför valet 2018 sa hon att det inte ska spela någon roll var man bor och att hon skulle vilja få igenom en ”Lex Nora” för att göra rätten till personlig assistans medflyttbar mellan olika kommuner och för att visa att regeringen tar funktionshinderfrågorna på allvar. Men efter det har inte mycket hänt.

VILL HA DIALOG

NUFT, Nätverket unga för tillgänglighet, som Unga Rörelsehindrade är medlem i, har representanter i Funktionshinderdelegationen, som träffas fyra gånger per år.

– Vi försöker ändra på att det inte har varit så mycket dialog vid dessa möten. Förut har den ansvarige ministern presenterat vad de håller på med men har inte tagit in våra åsikter särskilt mycket. Nu vill vi att mötena ska bestå mer av dialog, att vi också får vara med i diskussionen, säger Nora Eklöv.

För två månader sedan överklagade Nora Eklöv stadsdelsförvaltningens

beslut till Förvaltningsrätten igen.

– Det är väldigt tungt att driva hela kampen själv. Det finns en omfattande byråkrati i Sverige som t ex stadsdelarna verkar använda sig av för att ”skydda sig själva”. Många i min situation vågar inte flytta på grund av rädsla för indragen assistans, säger hon.

– CRPD:s artikel 19 och kommentarerna till den har dock hjälpt mig mycket, fortsätter hon. De har varit en livboj, faktiskt, när en har tvivlat på sig själv och vad en har rätt till.

Nora Eklöv vänder sig också mycket till media för att belysa hur situationen ser ut. Hon känner en skyldighet att göra det som generalsekreterare för Unga Rörelsehindrade.

– Många andra rörelsehindrade personer känner sig rädda för att vända sig till media, för de vill inte komma på kant med de som bestämmer om ens insatser, berättar hon. Nora Eklöv förstår och har respekt för det men vill själv visa hur situationen för rörelsehindrade ser ut, bl a genom att gå ut med sin kamp i media.

AKTION PÅ TORSDAGAR

Under hösten har hon och ett gäng andra inom funktionshinderdelegationen börjat genomföra en aktion utanför riksdagshuset varje torsdag.

– Genom aktionen kräver vi att CRPD ska bli svensk lag och vi tänker stå utanför riksdagen varje torsdag till politikerna röstar igenom detta!

Det värsta med sin situation tycker Nora Eklöv är husarresten och att hon inte kan jobba som hon vill. Det sociala, att hon inte kan träffa vänner eller ha ett normalt liv som andra människor har. Dessutom har hon problem med att gå på toaletten utan hjälp, och om hon ramlar kan hon inte ta sig upp själv. Hon har svårt att klä på sig själv.

– En hamnar liksom efter i den sociala utvecklingen. Då kommer tankarna om att en är mindre värd till slut.

■ *Ursula Rundin, praktikant*

I samband med färdigställandet av denna tidning, den 3 december, infaller internationella dagen för personer med funktionsnedsättning.

FREDRIK RÖFORS

”Jag blir väldigt ledsen när det drabbar mina barn”

Fredrik Røfors är 60-talist. Hans uppväxt präglades av ett samhälle i förändring, där hatet växte in i många svenska hem i takt med att fler kom till Sverige. När han var elva år gammal blev han bunden och piskad av två klasskamrater.

– Det var en rätt obehaglig incident. Jag sade ingenting om det. Jag var så liten, jag tänkte väl att det skulle vara såhär, säger Fredrik Røfors.

Inspirationen kom från den amerikanska miniserien Rötter, som precis hade börjat visas på svensk tv. Den porträtterade bl a slavhandel och behandlingen av mörkhyade personer i USA under kolonialtiden.

– Det var två killar som var två år äldre som gjorde det här. De tog mina böcker och körde en ganska brutal tortyrscen från serien mot mig. Jag får fortfarande kväljningar när jag ser dem.

FLYTTADE TILL BERGSHAMRA

Fredrik Røfors har en svensk mamma och en afroamerikansk pappa. Sina första tio år levde han tillsammans med sin familj i

Karlstad och det var inte förrän han flyttade till Bergshamra utanför Stockholm som han började bli mobbad för sin hudfärg av personer i hans egen ålder.

”Det var någon som helt oprovocerat kallade mig för n-ordet framför mamma.”

– Jag upplevde inte rasism från mina jämnåriga kamrater när jag var liten. Det var inte så många som hade en annan hudfärg, det var några adopterade och så var det jag och min syster. Jag kom tillbaka till Karlstad när jag var 15 eller 16 år och då hade det blivit en helt annan atmosfär, säger Fredrik Røfors.

Från sin mamma har han däremot fått höra om incidenter från när han och hans syster var små och familjen bodde i Värmland.

– Det var någon som helt oprovocerat kallade mig för n-ordet framför

Fredrik Røfors har en svensk mamma och en afroamerikansk pappa. ”Som vuxen försöker jag tänka bort möjliga afro-fobiska baktankar i upplevelser eller kommentarer”, säger han.

mamma. Då slog hon ner henne i backen. Det är ganska vidrigt att säga det ordet till en liten fyraåring i en barnvagn. Mamma tappade det, säger han.

NYNAZISTER OCH SKINHEADS

På 80-talet växte den nynazistiska delen av skinheadkulturen sig stor, och det märktes. Mest påtagligt var det på kvällarna, på tunnelbanan mellan Slussen och Gamla stan.

– Det var väldigt mycket skinheads på den tiden och som afrosvensk var det väldigt jobbigt att befinna sig i Stockholm. Det hände hur många gånger som helst att det kom in 20-30 fulla skinheads och skulle slå ned en. Jag hade varken integriteten eller modet att gå emot dem, man fick titta ned helt enkelt, annars åkte man på spö, säger Fredrik Røfors.

Flera gånger stötte han och vännerna på den välkända Baseballigan, en grupp polismän inom Norrmalmspolisen som i början av 80-talet anklagades för att använda övervåld och trakasserier i sin tjänsteutövning.

– Jag var ”kungsanbarn” och hängde mycket i Kungsträdgården. Vi var många som hängde och dansade och så och det var kanske fem procent som var ligister och bråkade mycket, men det är skitsamma. Polisen kartlade systematiskt oss mörkhyade och använde nedsättande uttryck.

1991 kom det högerpopulistiska partiet Ny Demokrati in i riksdagen. För Fredrik Røfors märktes det tydligt – de rasistiska påhoppet blev vanligare och lättare att komma undan med.

FÖRSÖKER TÄNKA BORT

Han har förträngt mycket, försöker i vuxen ålder tänka bort möjliga afro-fobiska baktankar i upplevelser eller kommentarer. Fredrik Røfors har själv fem barn. Han minns en händelse, när han var på stan tillsammans med sina tvillingdöttrar. Ett par poliser stod och pratade med en barnfamilj och skojade med barnen, men när Fredrik Røfors

kom fram med sina döttrar tystnade poliserna.

– De tvärvände. Man vill ju inte tro att det är sant. De bara ignorerade mina underbara prinsessor som var jättecharmiga och söta. Jag vet inte vad orsaken var, jag kanske har fel men jag blir väldigt ledsen när det drabbar mina barn, säger Fredrik Røfors.

– Jag är väldigt försiktig med mina antaganden och jag kan hantera det på ett bättre sätt nu. Jag är väldigt svensk och jag tror att jag har kommit undan med mer tack vare det. Jag försöker att inte vara paranoid, att inte agera förrän jag har fått svart på vitt att ett visst bemötande hade med min hudfärg att göra. Då kan jag ta ställning till det och när det händer blir man väldigt ledsen.

Sedan 2015 driver han tillsammans med sina barndomsvänner en kulturverksamhet i Bergshamra utanför

Stockholm. Ibland ingår det i jobbet att sätta upp affischer på stan och det händer att han blir stoppad av polis.

– Jag försöker avvärja dem direkt.

Polisen ser helt annorlunda ut – det är många fler invandrare, det är kvinnor och de har helt andra intagningstester och har rensat ut alla extremister –

men det finns ändå kvar. Jag känner igen blicken vissa av dem har, det är samma blick som på 80-talet, det renodlade hatet.

”Jag känner igen blicken vissa av dem har, det är samma blick som på 80-talet, det renodlade hatet.”

HATBROTT KARTLÄGGS

Under 2018 identifierade Brottsförbyggande rådet 915 polisanmälningar där motivet identifierades som afrofobiskt. Av de identifierade främlingsfientliga eller rasistiska hatbrotten utgjorde det afrofobiska motivet en femtedel.

Regeringen lämnade i oktober in underlaget för det förhör i FN:s allmänna ländergranskning (UPR) som FN ska

genomföra med Sverige i januari 2020. Som komplement har 17 civilsamhällsorganisationer under samordning av Svenska FN-förbundet lämnat in en skuggrapport.

Enligt regeringens rapport har man tillsatt en speciell grupp för att utreda hatbrott i tre polisregioner – Stockholm, Väst och Syd. Övriga fyra regioner står utan. Enligt skuggrapporten finns ett stort mörkertal, där många hatbrott aldrig når polisen. Det är dessutom långt ifrån alla anmälningar som utreds och leder till åtal.

– Att ha en dialog tror jag är det viktigaste för att stoppa hatbrotten. Jag har i efterhand haft samtal med ’skinsen’ som vi slogs med. Det är inte så att vi blev vänner men vi förde en dialog. Det går att hitta ingångar och man ska veta att hat föder hat. Många ser sig inte som rasister, trots att de är det. Det är viktigt att sprida kunskap, det är det enda sättet att kunna ifrågasätta den enkla retoriken, säger Fredrik Røfors.

■ *Sophie Wichmann, frilansskribent*

Lagstiftning mot rasistiska organisationer utreds

Ett förbud mot rasistiska organisationer kan komma att bli verklighet i Sverige. Regeringen beslutade i somras att tillsätta en parlamentarisk kommitté som ska utreda ”om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana”.

Sverige har genom åren fått återkommande kritik från FN för att sakna ett sådant förbud men den svenska regeringen har hela tiden hävdade att befintlig lagstiftning, främst lagen om hets mot folkgrupp, har varit tillräcklig för att hålla tillbaka rasistiska organisationer. Efter en del incidenter i Almedalen 2018 har dock frågan debatterats flitigt. Utredarens slutsatser ska presenteras i februari 2021.

FN-förbundet tar över Lika Unika Akademi

Under hösten har det blivit klart att Svenska FN-förbundet tar över projektet Lika Unika Akademi från federationen Lika Unika. Det treåriga projektet som finansieras av Arvsfonden syftar till att genom utbildningsinsatser höja kunskapen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det riktar sig till såväl företrädare för funktionshinderrörelsen som politiker, myndigheter, beslutfattare och andra aktörer inom civilsamhället.

Logotyp för loftet i Agenda 2030 att ingen ska lämnas utanför ("leave no one behind").

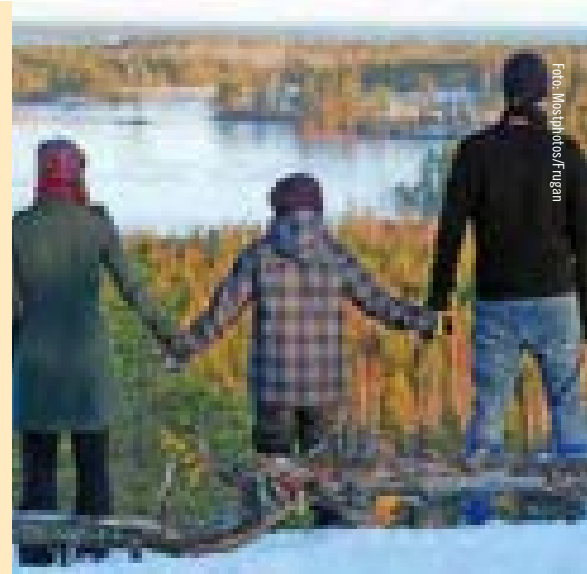
Regnbågståg på FN-skolor inför MR-dagen 10 december

Fyra gånger om året skickar Svenska FN-förbundet ut material till landets FN-skolor för att lärare och elever ska kunna genomföra "Aktion FN" i samband med olika FN-dagar. Inför internationella dagen för mänskliga rättigheter den 10 december har skolorna i år fått ett aktionsmaterial för att kunna genomföra ett "regnbågståg". Bakgrunden är att många HBTQ-personer utsätts för hatbrott och andra MR-kränkningar.

Aktionspaketen innehåller bl a ljus och ljusmanschetter med budskap som personerna i regnbågståget ska läsa upp. De inkluderar även en affisch med en regnbågsflagga som är tänkt att elever och skolpersonal ska signera som ett uttryck för sitt ställningstagande för HBTQ-personers rättigheter.

FN FAKTA.

FN-FAKTA: MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVERIGE

Det övergripande människorättsläget i Sverige kommer att diskuteras i FN i januari inom ramen för den s k UPR-granskningen.

Människorättsläget i Sverige granskas av MR-rådet

I januari är det för tredje gången dags för FN:s råd för mänskliga rättigheter att granska Sverige inom ramen för FN:s allmänna ländergranskning (UPR). Svenska FN-förbundet har tillsammans med 16 andra civilsamhällsorganisationer bidragit med en s k parallellrapport där problematiska områden lyfts fram. I detta faktablad presenterar vi tre av dessa områden.

Den 27 januari 2020 är det återigen dags för Sverige att granskas inom ramen för FN:s allmänna ländergranskning (Universal Periodic Review, UPR). Genom denna process granskar FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR) alla FN:s medlemsländer ungefär vart femte år enligt ett rullande schema. UPR-granskningen handlar om det övergripande MR-läget i ett land och genomförs av andra stater – till skillnad från konventionsgranskningen som utförs av opolitiska experter i FN:s olika MR-kommittéer.

UPR utgår i stort från en medlemsstats samtliga konventionsåtaganden som rör mänskliga rättigheter. Det finns även möjlighet att lyfta andra frågor som påverkar människorättsläget i landet. Till grund ligger statens egen nationella rapport, uppgifter från FN:s MR-mekanismer samt rapportering från civilsamhällsorganisationer.

Granskningen avslutas med att den berörda staten får ett antal rekommendationer om förbättringsåtgärder som den kan välja att acceptera eller notera. Sverige accepterade totalt 154

rekommendationer i den senaste UPR-granskningen 2015 vilket innebär att man lovade att vidta åtgärder med anledning av dem. I den nationella rapport som regeringen lämnade in till FN den 14 oktober 2019 rapporterar man om hur dessa rekommendationer har följts upp.

Representanter från det svenska civilsamhället menar att regeringen på ett antal områden behöver göra mer för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras i Sverige. Svenska FN-förbundet har därför tillsammans med 16 andra civilsamhällsorganisa-

Foto: Svenska FN-förbundet

Ett gäng medarbetare från Svenska FN-förbundet deltog i aktionen "avtryck mot rasism" i samband med internationella dagen mot rasism den 21 mars 2019.

tioner författat en parallellrapport där dessa områden lyfts fram och beskrivs. Utöver ett antal systemfrågor handlar det om våld och diskriminering mot kvinnor; rätten till arbete, bostad, utbildning och hälsa; rättigheter för urfolk, barn och personer med funktionsnedsättning samt hatbrott, hets mot folkgrupp och rasistisk organisering.

I detta faktablad redogörs kortfattat för civilsamhällets synpunkter i tre av frågorna, nämligen behovet av ett starkare arbete för att motverka hatbrott och rasistisk organisering; ett bättre skydd för samers rättigheter som urfolk i Sverige samt inrättandet av en oberoende nationell MR-institution.

HATBROTT OCH RASISTISK ORGANISERING

En avgörande majoritet av rekommendationerna som Sverige fick och accepterade i den förra UPR-granskningen 2015 handlade om att bekämpa rasdiskriminering och relaterad intolerans. Trots detta visar den senaste statistiken från Brottsförebyggande rådet att hatbrott fortfarande är ett stort problem i Sverige. De vanligaste förekommande motiven för hatbrott har under de senaste åren varit rasistiska och främlingsfientliga.

Därtill har andelen hatbrott med anti-religiöst motiv ökat. Hatbrott som grundar sig på sexuell läggning utgör fortfarande ett problem. Till skillnad från i många andra länder ingår inte funktionshinder som ett möjligt motiv för hatbrott i den svenska lagstiftningen.

I civilsamhällets parallellrapport uppmanas Sverige att implementera den existerande lagstiftningen om hatbrott fullt ut. I detta arbete behövs särskilda insatser för att öka kunskapen och expertisen hos berörda myndigheter, bl a genom att obligatoriska och regelbundna utbildningar genomförs för anställda på alla nivåer i rättsväsendet.

Olaga hot och ofredande utgör de vanligaste typerna av hatbrott, följt av fysisk skadegörelse, våldsbrott och hets mot folkgrupp. Det är dock svårt att få en statistiskt säkerställd bild av förekomsten av hatbrott i Sverige. Detta beror till stor del på att majoriteten av begångna hatbrott inte rapporteras till polisen. Därtill visar statistiken även på ett stort gap mellan rapporterade fall av hatbrott och hatbrott som resulterar i åtal, konstaterar rapportförfattarna. Både juridiska och praktiska hinder behöver utredas och avlägsnas för att motverka att hatbrott förblir oregistrerade och

underrapporterade och för att säkerställa att de få åtal som väcks hanteras på ett effektivt sätt.

I parallellrapporten uttrycks vidare stor oro för hur rasistiska och nazistiska organisationer och deras representanter fortsätter att sprida extremistisk propaganda och uppträder hotfullt mot omgivningen. Sverige har fått upprepad kritik både från MR-rådet och FN:s kommitté mot rasdiskriminering (CERD) för att svensk lag saknar ett förbud mot organisationer som hetsar mot folkgrupper på grund av ras, etnicitet eller religiös tillhörighet. Enligt artikel 4(b) i FN:s rasdiskrimineringskonvention är stater skyldiga att förbjuda den typen av organisation.

Regeringens svar på kritiken har länge varit att den existerande hatbrottslagstiftningen på ett effektivt sätt hindrar organisationer från att bedriva sin verksamhet eftersom de enskilda individerna i organisationerna gör sig skyldiga till brott. Men i parallellrapporten betonas att det finns stora brister i vad lagen säger och hur det ser ut i praktiken gällande hatbrott och hets mot folkgrupp. I dag kan våldsbejakande, antidemokratiska och rasistiska organisationer bedriva aktiviteter där de gör sig skyl-

diga till hets mot folkgrupp. De sprider extremistisk och hotfull propaganda på gator och torg och deras propaganda ökar även på internet. Polisen ingriper inte i den utsträckning man borde, enligt rapporten, och demonstrations- och mötestillstånd ges till organisationer utan en helhetsbedömning av följderna för utsatta grupper och minoriteter.

I sin rapport betonar civilsamhällsorganisationerna därför att regeringen behöver vidta konkreta åtgärder för att motverka organiserad, propaganda och deltagande i våldsbejakande, antidemokratiska och rasistiska aktiviteter utifrån den begränsning som finns i Regeringsformen (andra kapitlet, paragraf 24) som tillåter ett förbud mot sammanslutningar som ”innebär förföljelse av en folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande”. En åtgärd som regeringen redan vidtagit är att tillsätta en parlamentarisk kommitté som har till uppgift att utreda om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och/eller ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana. Utredarna ska även kartlägga hur rasistiska organisationers möjlighet att verka har begränsats i andra länder. Om man kommer fram till att lagstiftning kring dessa frågor bör införas ska kommittén också lämna ett sådant förslag. Utredningen ska presentera sina slutsatser i februari 2021.

EN OBEROENDE NATIONELL MR-INSTITUTION

Flera av rekommendationerna som Sverige fick och accepterade i granskningen 2015 handlade om att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter (MR-institution) i enlighet med FN:s sk Parisprinciper. Genom att ratificera FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har Sverige också formellt åtagit sig att inrätta en sådan institution.

Det svenska civilsamhället har på bred front och under lång tid engagerat sig för att Sverige ska inrätta nämnda

Mer behöver göras för att förverkliga Sveriges åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter, enligt civilsamhällets organisationer.

institution. Svenska FN-förbundet har välkomnat det förslag till utformning av en sådan institution som regeringens utredare presenterade i november 2018 och har också noterat att statsministern i sin regeringsförklaring i september 2019 slog fast att en institution ska inrättas. I civilsamhällets gemensamma parallellrapport till MR-rådet betonas vikten av att regeringens löfte förverkligas, att institutionen inrättas i enlighet med FN:s Parisprinciper och att institutionen ges grundlagsskydd. I rapporten understryks vidare också att en MR-institution måste ges tillräckliga resurser för att på ett effektivt sätt kunna skydda, främja och övervaka de mänskliga rättigheterna i Sverige. Regeringen hade dock i slutet av 2019 ännu inte avsatt någon budget som möjliggör förberedelser så att en MR-institution ska kunna finnas på plats till 2021, så som utredaren föreslagit.

Att inrätta en oberoende svensk nationell institution som skyddar de grundläggande fri- och rättigheterna är angeläget. En MR-institution kan bidra till att höja kunskapsnivån hos både riksdag och regering, statliga myndigheter och andra berörda aktörer i fråga om vad det innebär att arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken. Just nu hotas grundläggande fri- och rättigheter av antidemokratiska krafter i Sverige såväl som i Europa och resten av världen. Sverige behöver ta ett helhetsgrepp

för att skydda, främja och övervaka människorättsituationen, enligt parallellrapporten.

Rapportförfattarna konstaterar vidare att Sverige många gånger befinner sig i framkant när det gäller att försvara och främja de mänskliga rättigheterna internationellt. Nu är det hög tid att Sverige också står upp för arbetet med de mänskliga rättigheterna på hemmaplan och visar att man tar sina internationella åtaganden på allvar, menar de.

SAMERS RÄTTIGHETER

I den förra UPR-granskningen 2015 fick Sverige totalt tolv rekommendationer om åtgärder för att förbättra situationen för urfolket same. I 2019 års parallellrapport lyfter de svenska civilsamhällsorganisationerna att regeringen fortfarande har mycket kvar att göra när det kommer till uppföljningen av dessa rekommendationer.

De samiska renskötselbyarna är idag de enda samiska samhällen i Sverige som har en del, om än extremt begränsat, erkända landrättigheter. Övriga samebyar har inga erkända rättigheter som relaterar till deras traditionella och historiska landområden. Samtidigt står de samiska renskötselbyarna under enorm press och tvingas till att försöka skydda sina rättigheter i domstolsprocesser, enligt parallellrapporten. Sverige behöver vidta konkreta åtgärder för att

Foto: Mostphotos/Michael Erhanson

erkänna samers urfolksrättigheter till traditionella landområden och resurser, menar rapportförfattarna, och kräver även att regeringen bistår samiska grupper med juridiska rättsmedel i samband med domstolsprocesser och andra rättsliga tvister.

Exploateringsprojekten i renskötselområden och traditionella samiska landområden blir allt fler, enligt parallellrapporten, där det vidare konstateras att regeringen behöver vidta ytterligare konkreta åtgärder för att utreda dessa projekt i ljuset av urfolksrättigheter.

En heltäckande svensk lagstiftning saknas som garanterar samers rätt till "fritt informerat förhandssamtycke", konstateras det vidare. Detta är en internationell urfolksrättighet som i korthet innebär att urfolk ska konsulteras innan någon utveckling av traditionella landområden eller utnyttjandet av resurser som tillhör ett urfolk sker. Civilsamhällsorganisationerna bakom parallellrapporten rekommenderar att Sverige vidtar konkreta och reella åtgärder som stärker samers självbestämmande genom att garantera rätten till fritt informerat förhandssamtycke i svensk lagstiftning.

Foto: Mosphoto/Håkan Borgström

Efter återkommande kritik från FN under många år kommer en svensk oberoende institution för mänskliga rättigheter snart att inrättas i Sverige.

Tillräcklig lagstiftning för att skydda samernas gemensamma kulturarv saknas också, enligt rapporten. Vidare har Sverige under decennier förhalat processen med att underteckna FN:s urfolkskonvention (ILO:s konvention 169). Att ansluta sig till konventionen skulle stärka kraven på Sverige att erkänna och

respektera samers renskötselrätt och landrättigheter på motsvarande sätt som andra markrättigheter i Sverige, enligt parallellrapporten. ■

Läs mer om UPR-granskningen av Sverige och civilsamhällets parallellrapport på www.fn.se/upr.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Vi kan alla bidra till att stärka respekten för mänskliga rättigheter i Sverige. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Foto: Svenska FN-förbundet

Arbeta lokalt för mänskliga rättigheter!

Engagera dig i Svenska FN-förbundet och vårt arbete för mänskliga rättigheter! Att engagera sig i en lokal FN-förening är berikande på många sätt. Som medlem har du stora möjligheter att påverka hur föreningen ska arbeta med att främja de mänskliga rättigheterna. Många föreningar genomför aktiviteter i samband med MR-dagen den 10 december och du kan även vara med och nominera Årets MR-pristagare. Läs mer om hur du blir en del av en internationell rörelse och arbetet för en bättre värld på fn.se.

Ställ en fråga till din kommun!

Främlingsfientlighet och intolerans mot personer som anses vara "icke-svenska" är ett stort problem i hela det svenska samhället. Resultatet blir att människor blir diskriminerade, bl a på bostads- och arbetsmarknaden, och de riskerar också att utsättas för hatbrott. Människor bor och lever i kommuner och därför är kommunala aktörer viktiga. Ställ en fråga till din kommun om hur den arbetar för mänskliga rättigheter och mot främlingsfientlighet och intolerans – t ex under kommunfullmäktiges allmänna frågestund eller via kommunens webbsida.

Säg ifrån om rasism!

Vardagsrasism går ofta obemärkt förbi och bara du som möter det kan bidra till att sätta stopp för det. Om du hör ett rasistiskt skämt kan du t ex be personen förklara varför det är roligt. Ibland krävs det eftertanke för att förstå att det man sagt är olämpligt. Du kan även anmäla rasistiska kommentarer som du ser på sociala medier så att de blir granskade och tas bort. Var inte rädd för att skapa dålig stämning, rasism är aldrig okej!

Två röster om att barnkonventionen blir svensk lag

Den 1 januari 2020 blir FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Detta trots att flera juridiska instanser – däribland Lagrådet – avstyrkt förslaget. Det var i juni 2018 som regeringen, med stöd av Vänsterpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna, fick igenom sitt förslag i riksdagen. Beslutet välkomnades av barnrättsorganisationer.

Men i den utdragna diskussion som föregick omröstningen blev det uppenbart att frågan knappast handlade om att vara för eller emot barns rättigheter – snarare har debattörerna haft olika uppfattning om vilken väg som är den rätta när barns rättigheter ska stärkas. Världshorisont ställde ett par frågor till två personer på motsatt sida i debatten.

**PERNILLA BARALT,
GENERALSEK-
RETERARE PÅ
UNICEF SVERIGE:**

Varför tycker du att det är bra att barnkonventionen nu blir svensk lag?

Barnkonventionen som lag kommer att stärka barns rättigheter i praktiken och barns rättigheter kommer att tas på större allvar i samhället. Barnkonventionen har varit juridiskt bindande för Sverige sedan vi antog den 1990, men trots det ses barn inte alltid som individer med egna rättigheter utan som bihang till föräldrar. Genom att göra barnkonventionen till lag så ökar barns status och vi får ett effektivare verktyg att genomföra barns rättigheter.

Finns det inga risker med att göra konventionstexten till svensk lag?

De vanligaste argumenten som kommer upp bland dem som är skeptiska till barnkonventionen som lag är att många

bestämmelser i konventionen är svårtolkade, att traditionella förarbeten saknas och att ingen internationell domstol finns kopplad till konventionen och skapar praxis och vägledning. Vi anser dock att utmaningarna är hanterbara och att fördelarna tydligt överväger. FN:s barnrättskommitté är experter på barnkonventionen och ger rekommendationer till staterna om hur konventionen bör tolkas och genomföras och tar fram så kallade allmänna kommentarer för vägledning.

Vad krävs framöver för att den här reformen ska bli så bra som möjligt för barn i Sverige?

Vi behöver satsa på kunskap och kompetensutveckling hos myndigheter i Sverige, inte minst kommuner och regioner, för att öka förståelsen för vad barnkonventionen är och hur den ska tillämpas i praktiken. Inte minst kring hur vi utreder barnets bästa. Vi behöver också sprida kunskap till barn själva om deras rättigheter och i samhället i stort.

Efter flera års debatt kommer barnkonventionen den 1 januari 2020 att omvandlas till svensk lag. Bland svenska barnrättsorganisationer har den allmänna meningen varit att det kommer att stärka barns rättigheter i Sverige.

**THOMAS ROLÉN,
PRESIDENT VID
KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM:**

Foto: Kammarrätten i Stockholm

Varför har du varit kritisk till att barnkonventionen nu blir svensk lag?

Konventionen är övergripande formulerad och svår att överföra till svensk lag som är mer precist skriven. Den är inte på svenska med svenska referenser. Konventionen och svensk lag matchar inte helt varandra. Det blir då svårt när domstolar ska tolka och döma. En fråga är hur barns rättigheter i konventionen ska vägas mot andra rättigheter vid intressekonflikter. Sådana kan finnas där samhällets intressen ställs mot varandra men också i relation till vårdnadshavare. När lagen införs uppstår oklarheter som domstolarna ska ta ställning till. Den ställer också nya krav på hur barn kommer till tals i rättsprocesser.

Vår bedömning är att man först borde se möjligheterna att inom befintlig lagstiftning stärka barns rättigheter där man bedömer att det brister. Det är inte ett självändamål att Sverige ska vara tidiga med att göra konventionen till lag. Varje land har en unik lagstiftning, det är utifrån den man ser om en ny lag behövs och passar in.

Finns det inga fördelar med att göra konventionstexten till svensk lag?

Barnrättsfrågorna får ökad prioritet. Konventionen blir ledstjärna när man ser om svensk lag behöver kompletteras. Det blir internationellt tryck i frågan.

Vad krävs framöver för att den här reformen ska bli så bra som möjligt för barn i Sverige?

Framför allt att de som berörs av konventionen får information och utbildning om hur den ska tolkas och tillämpas. Det kan också innebära att myndigheter och domstolar behöver resurser för utbildning och för att utveckla rutiner och praxis. ■

Torsten Larsson är Årets FN-supporter

Torsten Larsson från Tingsryds FN-förening fick i oktober ta emot Svenska FN-förbundets utmärkelse Årets FN-supporter. Den tidigare FN-soldaten var föreningens sekreterare under 34 år och har även gjort stora insatser i samband med förbundets insamling till minröjning.

Det är en blygsam pristagare som Världshorisont når på telefon någon vecka innan han ska resa till Stockholm och ta emot sin utmärkelse vid FN-förbundets stora FN-dagsseminarium i konserthuset. Torsten vill inte framhäva sina egna insatser men medger ändå att 34 år är lång tid för ett sekreteraruppdrag, ett uppdrag han menar är en ära.

– Att vara sekreterare är egentligen den finaste positionen i en organisation har jag upptäckt. Har du tänkt på att ordförande i FN, den ser man inte så ofta. Men general-sekreteraren ser man alltid, säger han.

MÅNGA TITLAR

Själv kallar han sig diversearbetare och har haft många olika yrken genom åren. Kock, gruvarbetare, soldat, svetsare, ABF-ombudsman och bildningskonsulent är bara några av de många titlar han har haft under åren. Som 16-åring började han arbeta som sjöman och det var då han kom in på kockyrket. När han sedan gjorde sin värnplikt och blev placerad i marinen fortsatte han på samma spår, och när det 1958 annonserades ut att man sökte FN-soldater till Gaza ansökte han. Han blev antagen

och även där agerade han kock. Någoting som inte är helt enkelt i hettan.

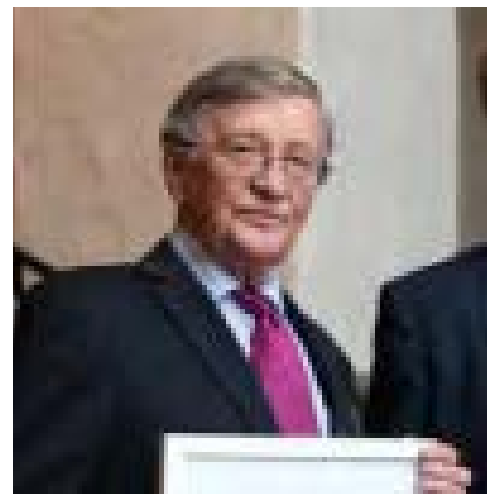
– Det fanns ju inga sådana där moderna grejer som kylskåp och frysar. 30 grader varmt och så ska man hantera färska ägg. Ja, sådana bekymmer var det. Vi var fyra kompanier utmed gränsen mot Israel. Jag tillhörde tredje kompaniet och vi låg ca en mil ifrån Gaza City och bevakade gränsen. Och jag lagade mat.

Det var under tiden där som Torstens intresse för FN startade. Erfarenheterna öppnade hans ögon för hur pass mycket organisationen faktiskt har betytt.

– Det var definitivt då det började. Då förstod man vikten av samverkan mellan nationer och av att lösa problem tillsammans.

ENGAGERAD MOT MINOR

När han och hans fru flyttade till Ryd kom han i kontakt med Tingsryds FN-förening där han varit med och åstadkommit mycket. En stor del av sitt engagemang har han lagt på frågan om minor. Han har både varit med och samlat in pengar till minröjning och föreläst om ämnet. Det föreningen lyckades samla in

Årets FN-supporter 2019, Torsten Larsson från Tingsryds FN-förening, mottar sin utmärkelse från Olof Skoog. Bilden togs i Stockholms konserthus i sam-

blev ett viktigt bidrag till minröjningen av ett stort område i Bosnien-Hercegovina. Tillsammans med FN-förbundet fick han möjlighet att besöka området både före och efter röjningen, som slutfördes augusti 2005. Han betonar särskilt hur användandet av minor skadar civilsamhället på fruktansvärda sätt.

– Minor är ett djävulskt redskap i krig. Oftast är det inte avsett för att döda utan för att skada civilbefolkningen. Man har kommit överens nu om att sådana vapen inte ska användas men de används fortfarande idag. Det är grymt.

Att FN är viktigt och att den svenska FN-rörelsen behövs är självklarheter, menar Torsten. Han ser en oroväckande utveckling bland dagens världsledare som enligt honom är dåliga på att lyssna på varandra och ofta saknar globalt perspektiv. Mot den bakgrunden behövs FN-rörelsen som en motpol.

■ *Hannes Björnmalm, frilansskribent*

Publikrekord när FN-dagen firades i Stockholm

Svenska FN-förbundet arrangerar varje år ett högtidligt seminarium i Stockholm inför FN-dagen. Årets firande gick av stapeln den 23 oktober och lockade en rekordstor publik – över 400 personer hade tagit sig till Stockholms konserthus för att delta, mingla och fika.

Temat för seminariet var de globala målen och i panelsamtalet – om hur vi ska lyckas nå målen till 2030 – deltog bl a den tidigare vice FN-chefen Jan Eliasson och hållbarhetskocken, tillika goodwill-ambasadorerna för Svenska FN-förbundet, Paul Svensson. Tal hölls av Jan Eliasson, utrikesminister Ann Linde och FN-förbundets ordförande Annelie Börjesson.

Utmärkelserna Årets FN-vän och Årets FN-supporter delades ut (se artiklar här ovanför) och programmet bjöd även på inslag som piano, sång och dans. ■

Paneldebatt om de globala målen.

Foto: Svenska FN-förbundet

Foto: Svenska FN-förbundet/Moa Källström

ls FN-förening, tillsammans med Årets FN-vän
band med prisutdelningen den 23 oktober.

Årets FN-vän Olof Skoog vill se stark svensk FN-rörelse

Svenska FN-förbundets utmärkelse Årets FN-vän har tilldelats Sveriges nuvarande FN-ambassadör Olof Skoog. FN-förbundet och den svenska FN-rörelsen är viktiga för att ge FN-politiken en folklig förankring, framhåller han.

Diplomaten och FN-ambassadören Olof Skoog tilldelades i oktober utmärkelsen Årets FN-vän 2019. Han prisas för sitt sätt att leda arbetet under Sveriges tid i FN:s säkerhetsråd 2017-2018 och för sitt sätt att representera Sverige i FN och informera om FN i Sverige. Olof Skoog har en lång karriär som diplomat bakom sig och har bl a varit utlandsstationerad på Kuba, i Österrike, i Belgien och i Indonesien.

När Världshorisont träffar Olof Skoog dagen före prisutdelningen har det gått tio månader sedan Sverige satt med i säkerhetsrådet. Olof Skoog säger att hans team gjorde allt de kunde, under ganska svåra omständigheter, för att göra skillnad i rådet.

FÅR HÖGT BETYG

– Jag möts ofta av människor i New York från alla världens länder som ger oss ett väldigt högt betyg för vår tid i säkerhetsrådet, där vi visade integritet, handlingskraft och ambition. Kvinno-, freds- och säkerhetsfrågorna fick t ex en rejäl positiv skjuts under vår mandatperiod, som jag tror är svår att backa på, säger Olof Skoog.

Den viktigaste svenska prioriteringen inför mandatperioden var att få säkerhetsrådet att agera, berättar Olof Skoog:

– Vi gick in med inställningen att vi inte skulle ge oss, att vi inte skulle acceptera de lösningar som ibland uppstår. Det är värt att kämpa för att säkerhetsrådet ska ta sitt ansvar. Många människor ser FN genom linsen säkerhetsrådet: om rådet gör bort sig på grund av ett veto eller av andra skäl anses FN tappa trovärdighet. Om vi ska stärka bilden av FN är det av oerhörd vikt att länderna som sitter i rådet gör sitt allra yttersta för att ta sitt ansvar.

Sverige har på nära håll sett hur vetot försvårar arbetet, berättar Olof Skoog vidare.

– Det är viktigt att arbeta vidare med att på olika sätt begränsa vetorätten. Ett totalt avskaffande är inte realistiskt.

ETT VETO SKA KOSTA

– Vi menar att det ska kosta mer att använda sitt veto, framför allt om ett ensamt land går emot den breda majoriteten i säkerhetsrådet och bromsar ett beslut. Då ska man få infinna sig dagen efter i FN:s generalförsamling och motivera sitt beslut. Vi har slagit ihop oss med några andra länder i New York just för att se hur vi ska kunna gå vidare med ett sådant förslag, berättar han.

Vi har ett problematiskt världsläge idag där vissa ledare på ett mycket högljutt sätt ifrågasätter det internationella samarbetet, fortsätter han.

– En del ledare anför att det är patriotism som gäller och inte globalism. Jag menar att det inte behöver vara en motsägelse, att man kan stå för både och. När avtal lämnas i det internationella samarbetet skapas en väldig oro. Det är just i de här tiderna som FN blir ännu viktigare. FN är en unik global plattform för att skapa lite ordning i det som många upplever som en rätt kaotisk omvärld.

– Samtidigt pågår glädjande nog en motreaktion. Vid generaldebatten i september använde många andra ledare sina minuter i talarstolen till att tala om

betydelsen av FN och det multilaterala samarbetet.

FOLKLIG FÖRANKRING

Olof Skoog menar att FN-förbundet har en viktig roll att spela när det gäller Sveriges FN-politik, särskilt när man vet att frågorna som tas upp bygger på en stark folklig förankring:

– Det är jätteviktigt. Sverige är en betydande aktör i FN, vi har en stark tradition av att bidra med både personal och ekonomiska resurser, som vi t ex gör med fredsbevarande trupp i Mali just nu. Det är angeläget att det finns en folklig

förankring för den investeringen.

Olof Skoog säger att han känner sig jätteglad och hedrad över priset som Årets FN-vän.

Han brinner för

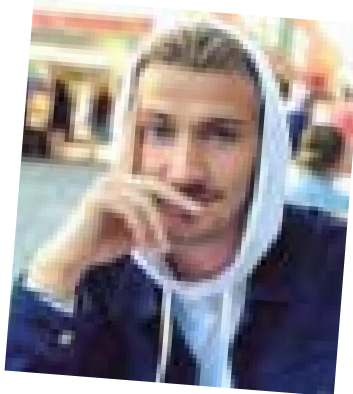
FN-frågorna och vill gärna prata med andra om dem. Därför tackar han oftast ja till frågan om att delta på möten och i andra FN-sammanhang i Sverige, om inte på plats så via videolänk. Och när media ringer brukar han oftast ställa upp.

– Det här jobbet är ett fantastiskt privilegium men det är också ett jobb som alla andra. Vi gör det bästa vi kan, ibland under svåra omständigheter. Det är viktigt att svenska folket förstår vad vi ägnar oss åt. Det är skattebetalarna som står för vår verksamhet och det är jätteviktigt att de vet vilka vi är och vad vi gör å deras vägnar.

■ Ursula Rundin, praktikant

Hallå där!

Oscar Molander,
ny goodwill-ambassadör
för Svenska FN-förbundet

Du var i flera år verksam som artist och låtskrivare men pluggar nu bl a?

Ja, jag har läst en del juridik men går just nu ett program på Stockholms universitet som heter "global utveckling". Jag valde det då vi står inför en spännande men även oroväckande utveckling. En hel del såväl nya som återkommande problem ligger på alla våras axlar och går inte att lösa utan ett starkt globalt samarbete. Jag har ett optimistiskt tankesätt och vill tro att dessa problem även ska ses som möjligheter att få vara med och skapa en mer inkluderande och hållbar framtid. Jag har alltid velat vara äkta i det jag engagerar mig i och hoppas det visar att mitt engagemang ligger djupare än att bara vara ett försök att "stärka mitt varumärke".

Berätta mer om ditt engagemang för globala frågor!

Jag har sedan barnsben vetat att jag

velat spendera min tid på något som hjälper människor som inte fått samma möjligheter som jag själv. På senare år har det varit svårt att missa den ökande oron i världen och jag har läst mycket vilket sådde ett frö i mig. Med kunskap kommer ansvar och det har gjort att jag velat ta det ett steg längre och lära mig mer om dagens problem för att kunna hitta till det område där jag kan göra störst skillnad.

Jag har en bakgrund som artist och har därför haft den otroliga möjligheten att få sett många olika platser i världen och har även varit delaktig i olika välgörenhetsevenemang som t ex Världens Barn och Musikhjälpen.

Du kommer särskilt att engagera dig i projektet Minor?

Ja, av FN-förbundets tre projekt var Minor det jag visste minst om men efter en ingående föreläsning blev jag snabbt

känslomässigt kopplad till frågan. Jag tänker på alla civila som drabbas, framförallt barn och deras föräldrar. Många måste arbeta med livet som insats och deras samhällen får inte riktigt möjlighet att utvecklas.

Jag har sedan dess varit i Eksjö och fått en utbildning av SWEDEC – Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum – där jag fick lära mig mycket om arbetet mot minor och även träffa minröjare. Efter det har jag bjudit in vänner från musikbranschen till föreläsningar där de fått lära sig om frågan och även med sina inflytelserika plattformar kunnat ta ställning. Genom FN-förbundet fick jag också möjligheten att träffa UNMAS-chefen Agnès Marcaillou tidigare i år. Jag ser fram emot att fortsätta lära mig mer samt arbeta för en minfri värld framöver. (UNMAS är FN:s minröjningsorganisation.)

När FN-förbundet höll sitt högtidliga FN-dagsseminarium i Stockholms konserthus bidrog du med ett uppskattat dansnummer, hur var det?

Det var otroligt ärofyllt att få vara ansvarig för underhållningen både i form av mitt eget framförande och att jag bokade min vän Sofia Karlberg som framförde en känslomässig låt om vår planet och hur vi svikit den. Det var en viktig förmiddag med allvarliga samtalsämnen och jag tror sådana evenemang även behöver inslag av optimism och lättsamhet vilket jag hoppas att jag var med och skapade i mitt/vårt framträdande.

Det ryktas om att du kanske ska skriva en låt till FN-förbundet, berätta!

Ja, det är något som vi har pratat om ett tag och det hade självklart varit superkul om det blev av. Ni får hålla utkik framöver helt enkelt!

▶ INSTAGRAMBILDEN

Vecka 44 var det dags för Svenska FN-förbundets C-kurs i Genève. Deltagarna besökte FN-högkvarteret i staden, svenska FN-delegationen, kontoret för mänskliga rättigheter och en lång rad FN-organ och organisationer.

Inlägget publicerades på FN-förbundets Instagram den 1 november.

Foto: Ellie Al-Kahwati

Följ oss på @fnforbundet

Oscar Molander var 2013-2016 ett av de tre o:na i pojkbandet the Fooo Conspiracy. Idag är han nybliven goodwill-ambassadör för Svenska FN-förbundet, studerar global utveckling samt går en utbildning i "värdebaserat ledarskap".

Dela vår dröm

Ny kampanj med känslan i fokus

Under hösten har Svenska FN-förbundet lanserat en större kampanj som uppmärksammas för sitt grepp att sätta bild och text i skarp kontrast till varandra. Fem av förbundets egna medlemmar har agerat fotomodeller.

– Genom att kombinera ett ilsket ansiktsuttryck med en glad text – eller tvärtom – har vi velat skapa uppmärksamhet och nyfikenhet och på så sätt få folk att läsa vidare, berättar Emma Edwall, insamlings- och kommunikationschef.

– I samtliga annonser handlar det om att det finns många orättvisor i världen men att vi tillsammans kan åstadkomma förändring.

ÄR STÖRTFÖRBANNAD

I linje med detta säger t ex en skrattande Ingrid Escobar från Eskilstuna att hon är ”störtförbannad över att barnäktenskap och kvinnlig könsstympning fortfarande är verklighet för många flickor”. Och en ledsen Abdulalim Alkatea från Gotland ”är själagläd över att få vara med och

verka för en rättvis och fredlig värld”.

– Idén och kampanjen mottogs mycket väl av alla inblandade. Extra roligt var att varje medlem som deltog faktiskt kunde visa sitt engagemang i sin hjärtefråga och också representera sin lokala förening på orten, säger Emma Edwall

Höstens toppmöten har visat att klimatfrågan och andra frågor som rör hållbar utveckling bara kan lösas gemensamt i FN, fortsätter hon.

– Vi vill ta vara på det intresse som finns bland enskilda, organisationer och företag och uppmuntra dem att delta i arbetet för en bättre värld och ett starkare FN. Ett bra sätt att göra det är att bli medlem i Svenska FN-förbundet.

– Huvudsyftet med kampanjen är att välkomna fler att engagera sig i arbetet

för en bättre värld och för vi ska nå de globala målen för hållbar utveckling.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

Läs mer om kampanjen och bli medlem på fn.se/delavardrom

INFORMATION FRÅN SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Julkampanj för Flicka

Snart kommer tomten med klappar. Skinkan dukas fram och Kalle visas på TV. Härliga traditioner som de allra flesta barn ser fram emot. Men alla traditioner ser inte ut som våra. Det finns sedvänjor som sätter barns liv på spel. Under årets julkampanj samlar vi in pengar till projekt Flicka för att stoppa könsstympningar av barn. Kampanjen kommer framförallt att visas i sociala medier. Hjälp gärna till att sprida den!

Vårens kurser

FN-förbundet erbjuder följande kurser under våren 2020:

31 januari: A-kurs om FN i Stockholm

21 februari: A-kurs om FN i Göteborg

21 februari: B-kurs mänskliga rättigheter i Uppsala

6 mars: B-kurs om utveckling i Göteborg

13 mars: B-kurs om utveckling i Stockholm

14 mars: B-kurs om fred i Stockholm

8 maj: B-kurs mänskliga rättigheter i Malmö

Läs mer och anmäl dig på fn.se/kurs.

Boka en föreläsare!

Just nu gör fyra unga medlemmar praktik hos våra systerförbund i Armenien, Georgien och Tanzania. Efter fyra månader återvänder de till Sverige för sitt informationsarbete från januari till mars 2020. Det här är ett utmärkt tillfälle att lära sig mer om vårt internationella utvecklingssamarbete och den globala FN-rörelsen. Teman som berörs är bl a Agenda 2030, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Gör gärna en intresseanmälan för föreläsning eller

workshop av en internationell praktikant. Hör av er senast 20:e december till mikaela.engwall@fn.se.

Personaltytt

Jonas Andersson är ny projektledare för FN-rollspel, Reenu Wallin är vikarierande projektledare för medlemsrekrytering och insamling, Clara Melander är vikarierande programansvarig för FN-förbundets projekt Flicka, Skolmat och Minor, och Malin Åberg Aas är ny senior rådgivare för hållbar utveckling. Genom Lika Unika Akademi har förbundet även fått följande nya medarbetare: Tiina Nummi-Södergren (projektledare), Ciro Sammarco och Peter Andersson.

Vid denna tidnings pressläggning tillkännagavs att FN-förbundets generalsekreterare Petra Hallebrant lämnar sin tjänst vid årsskiftet. Läs mer på fn.se

▶ PÅ GÅNG.

Foto: Eman Sai

Jaweriya Amay och Ruman Bashir från Eskilstuna FN-förening har startat en samtalsgrupp för yngre tjejer.

Samtalsgrupp i Eskilstuna ”Mer dialog om tjejers verklighet behövs”

Jaweriya Amay och Ruman Bashir, båda 21 år, föddes i Somalia och kom till Sverige som 8- respektive 10-åring. De konstaterar att de båda funderar mycket på livet och på sin egen och andra tjejers situation i Sverige och i världen.

De kände till varandra sedan tidigare, men det var först när de båda började på Mälardalens högskola för ett år sedan som de började träffas och dela sina tankar och funderingar med varandra. I början av hösten satte de igång projektet Girls Empowerment, en samtalsgrupp som riktar sig till tjejer i 15-17-årsåldern. Ämnena för

träffarna utgår från två av målen i Agenda 2030: mål 5 om jämställdhet och mål 10 om minskad ojämlikhet. Projektet drivs i Eskilstuna FN-förenings regi och Jaweriya och Ruman inledde första träffen med att berätta om vad FN-förbundet är och informera om vad FN gör generellt.

SKA STÄRKA TJEJER

”Avsikten med den här gruppen är att skapa en miljö som stärker tjejers roll i samhället. Detta vill vi uppnå genom att uppmärksamma och diskutera deras rättigheter och skyldigheter”

står det i programförklaringen. Vid Världshorisonts besök har gruppen hunnit ha tre träffar och räknar med att hinna med sju till innan det är dags att utvärdera i december. Deltagarna i gruppen hittade Jaweriya och Ruman genom inlägg på sina respektive Facebooksidor.

– På första träffen ville de inte ha ögonkontakt med oss, de var så blyga. De var chockade att vi vågade ta upp en del känsliga ämnen så rakt på sak. Nu märker vi att de känner sig trygga på våra träffar och vågar vara sig själva, säger Ruman.

Vid träffarna kommer det att bli både föreläsningar, workshops och möjligheter till diskussion och reflektion i smågrupper. Ibland hittar de även på någon rolig aktivitet tillsammans, t ex bowling. Tjejerna har en dagordning med ämnen som de vill belysa, både vardagliga och svårare. Utformningen av mötena kan dock ändras ibland utifrån vad som i stunden är mest angeläget att diskutera. Vid sista träffen kommer föräldrarna (läs: mammorna) att bjudas in.

GAP MELLAN GENERATIONER

– Föräldrarna behöver höra det vi pratar om. Som det är idag är det ett stort gap mellan generationerna. Vi tycker det är viktigt att de förstår hur samhället ser ut, säger Jaweriya och Ruman instämmer.

Jaweriya stör sig på de orättvisor som finns när det gäller tjejer och menar att det informeras för lite om tjejers rättigheter och verklighet i samhällsdebatten.

– Vi har skapat ett forum som vi hade önskat fanns när vi var yngre. Vi lärde oss själva den hårda vägen och nu vill vi vara en tillgång för tjejer som nu är i den åldern, avslutar Jaweriya.

■ Ursula Rundin, praktikant

FN-dagen firades landet runt

Styrelsen i Umeå FN-förening.

FN-föreningar och -distrikt runt om i Sverige firade FN-dagen med en mängd olika aktiviteter och festligheter. Här följer några exempel:

På Puls i Ronneby firade **Blekinge FN-förening** FN-dagen med ett föredrag av riksdagsledamot Heléne Björklund från Sölvesborg. Hon sitter i försvarsutskottet och var i augusti med på en resa till den svenska FN-kontingenten Minusma i Mali. Föredraget var uppskattat och FN-föreningen vill tacka Heléne Björklund som ställde upp med kort varsel.

Foto: Bam Björling

Temadag på S:t Eskils gymnasium.

I Eskilstuna talade Bam Björling från **Eskilstuna FN-förening** om mål 10 – jämlikhet – i världen, Sverige och Eskilstuna. På S:t Eskils gymnasium hölls en heldag som inleddes med

en resumé av världsläget. Alla elever i årskurs 2 och 3 deltog och skrev avslutningsvis ned svar på: ”Vad skulle jag först göra för att öka jämlikheten i Eskilstuna om jag hade makten”.

På FN-dagen deltog i Falun mellan 70 och 80 personer i en ljusmanifestation för ett kärnvapenförbud. Sång och musik framfördes av trubaduren Mats Höijer som också ledde allsång och tal hölls av Ingali Persson för S-kvinnor, Richard Rudolfsson för V och Maj Ardesjö för MP. Manifestationen arrangerades av **Falu och Borlänge FN-föreningar**.

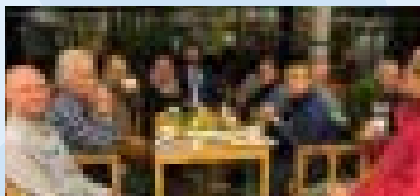
Foto: P-O Talandier

Ljusmanifestation i Falun.

Gotlands FN-förening presenterade Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling samt FN-förbundets kampanj Dela vår dröm på FN-dagen. Efter fiket provade man på ett pass Falun Gong, en form av Qigong.

Foto: Abdulahin Alkatea

Information och samtal på Gotland.

Gävle FN-förening hade den 22 oktober besök av Mikaela Engwall och Sara Ekenbjörn från FN-förbundet och på FN-dagen var man som vanligt på stadsbiblioteket. Föreningens egna vykort med globala målen var populära och kommer att användas som bokmärken. FN-dagen avslutades för tredje gången med deltagande i Regnbågsmässan i Mariakyrkan.

I **Haparanda FN-förening** inleddes FN-dagen med att åtta högstadietjejer besökte låg- och mellanstadieelever på olika skolor i Haparanda och berättade om FN och dess uppgifter. Dagen uppmärksammades också av förbundsordförande Annelie Börjesson som besökte en seniorgrupp på Sverigefinska folkhögskolan där hon bl a berättade om Agenda 2030. Hon höll också högtidstalet under kvällens FN-firande där hon lyfte upp FN:s roll både globalt och lokalt.

Foto: Raija Hivala

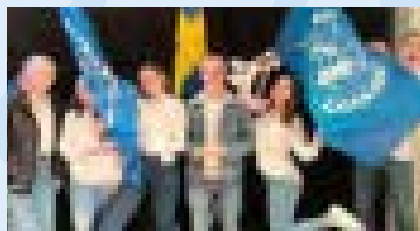
Nadjia Lukin och Gustav i Haparanda.

Kalmar/Ölands FN-förening valde i år att lyfta arbetet mot hatbrott på FN-dagen genom att bjuda in professorn och författaren Stefan Einhorn till en öppen föreläsning i samarbete med lokala aktörer. Stefan Einhorn föreläste inför en stor publik utifrån sina böcker Konsten att vara snäll och Konsten att göra skillnad. Vad innebär äkta snällhet och vad är de motkrafter som kan hindra oss från att vara snälla och göra skillnad? Hur gör vi skillnad?

I **Karlstads FN-förening** talade Helena Lindemark om att det är fyra år sedan Agenda 2030 sjösattes och klimatavtalet har vi bara börjat jobba med. Hur kan vi öka takten? Hon gjorde en historisk tillbakablick och talade bl a om att den första FN-konferensen om miljö hölls i Stockholm 1972 och att Olof Palmes anförande därifrån kan höras på Youtube. Eva Hallström, ordförande i Värmlands läns distrikt, talade om vad som görs i Värmland både lokalt och regionalt och att Region Värmland är med i Glokala Sverige. Seminariet hölls i trevliga lokaler i Residenset i Karlstad.

I **Kristianstads FN-förening** blev FN-dagen en hyllning till föreningens tidigare ordförande och FN-entusiast Ing-Britt Pettersson Nyholm som avled i våras. En ung musikgrupp, Mash up at 9, spelade entusiastiskt. Den i bygden välkände sångaren Lasse Berg gav en konsert med bl a Wiehelåtar som passade väl in i FN-temat. Ellie Al-Kahwati från FN-förbundet talade om civilsamhället och försvaret för mänskliga rättigheter. Insamling gjordes till projekt Flicka.

Foto: Johan Hallberg

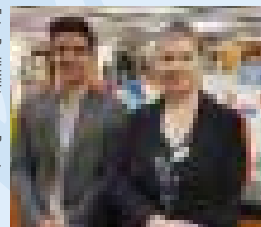
Unga musiker i Kristianstad.

I år hade **Kristinehamns FN-förening** ett samarrangemang med Humanistiska föreningen och föreningen Norden. Författaren och historikern Anders Johansson berättade om sina böcker om norska motståndsmän som under andra världskriget tagit sig över gränsen till Sverige. Det var ett välbesökt möte. Avslutningsvis informerades om FN-föreningens aktiviteter och FN-dagens möte följande dag i Karlstad med Birgitta Dahl och Isabella Lövin.

I **Laholms FN-förening** startade Elias och Linnéa från förbundskansliet dagen i en gymnasieklass

på Osbecksgymnasiet med att prata om FN och globala målen. På kvällen hade föreningen bjudit in företrädare från kommunen för att prata om Agenda 2030 och globala målen lokalt. Utställningen om målen var uppsatt i skolbiblioteket veckan innan och på stadsbiblioteket veckan efter FN-dagen. Föreningens engagemang med Fair

Foto: Bevil Wiktorsson Bengtsson

Elias och Linnéa på besök i Laholm.

Trade shop är ett konkret exempel på vad du och jag kan göra för att världen ska uppnå de globala målen.

I **Laxå FN-förening** firades FN-dagen med en lyckad dag på Saltängens förskola där tre avdelningar förvandlades till olika världsdelar: Afrika, Sydamerika och Asien. Hela förskolan var på olika sätt engagerad och projektet var mycket uppskattat av barnen. Barnen talar mycket om lika-olika och man jobbar med barnkonventionen. Den här dagen jobbade man med hur det kan vara att bo på en annan plats i världen.

I **Lerum** sammanföll FN-dagen med oktober månads kommunfullmäktigemöte. FN-förbundets vice ordförande Gabriel Bake kom till kommunen och höll ett inledande föredrag för alla Lerums politiker och beslutsfattare. Han tryckte särskilt på Agenda 2030 då Lerum har som vision att vara Sveriges ledande miljökommun år 2025.

"Vi har världen i våra händer", sa Alejandra Tovar Carbrera, när hon talade om hur det vi plockar med oss från butikshyllorna påverkar klimat, ekonomi och arbetsliv i hela världen. På FN-dagen bjöd **Ljungby FN-förening** och Sunnerbo Naturskyddsförening in till en diskussionskväll om Rättvis Handel tillsammans med lokala aktörer. Bakgrunden var att Ljungby kommun beslutat att upphöra som Fairtrade City. Det blev en intressant kväll med många engagerade inlägg, och den slutade med att alla närvarande lovade att fortsätta verka för rättvis handel.

I år firade **Luleå FN-förening** FN-dagen på Navet som är en av Luleås mötesplatser för ungdomar mellan 18 och 20 år. Kvällens tema var klimat och miljö, både ur lokalt och globalt perspektiv. Föreningens syfte med tema och målgrupp var att nå en yngre målgrupp för framtida engagemang. Kvällen bjöd bl a på intressanta panelsamtal av och med ungdomar med diskussioner om klimatförändringar. Repre-

sentanter från Luleå kommuns miljöprojekt "KLÅ" presenterade projektets syfte och mål.

Olivier Matanda som idag jobbar för UNHCR pratade om flyktingfrågan när **Norrtälje FN-förening** firade FN-dagen den 24 oktober. Olivier Matanda, som själv har erfarenheten att fly från folkorden i Rwanda 1994, underströk vikten av att stödja FN med pengar eftersom behoven är stora och pengarna betyder oerhört mycket för överlevnaden under flykten från krig och svält. Det här mötet gav mer kunskap om hur världen fungerar så att vi kan göra det som behövs. FN behövs mer än någonsin!

Partille FN-förening visade en utställning om de globala målen den 17-26 oktober på Partille Kulturum. Under FN-dagen fanns föreningen på plats för information, samtal och tipstävling runt utställningen. Extra trevligt var att Partille Kommun på FN-dagen delade ut sitt årliga barnkonventionspris, denna gång till fotbollsklubben Sävedalen IF för arbetet med att motverka kränkning, mobbing och diskriminering.

På **FN-dagen i Sollentuna** fokuserade man på Agenda 2030. Representanter för Sollentuna Energi och Miljö AB informerade om hur företaget arbetar med de globala målen och om vad man som enskild kan göra för miljön. Malin Åberg Aas från Svenska FN-förbundet berättade om Agenda 2030. Tomas Fogelholm – Mr Positive – framförde egna tankvärda sånger varav en handlade om det viktiga vattnet.

På FN-dagen var **Stenungsund-Tjörn-Orust FN-förening** på Kulturhuset Fregatten i Stenungsund. Man informerade om sin lokala verksamhet och om FN-förbundets olika projekt såsom Agenda 2030 där man också försöker aktivera kommunens politiker.

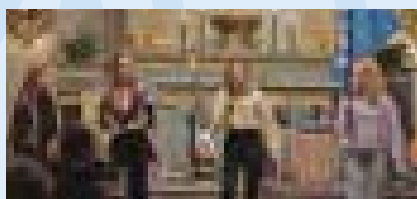
I **Strängnäs FN-förening** inleddes firandet av FN-dagen 2019 med ett fackeltåg från Rådhusorget som blev riktigt festligt. Ordförande Ursula Falkringe gick i mitten tillsammans med FN-föreningens medlemmar och intresserade. Kyrkans barnkör MiniPaxarna och Gripsholmskolorns kör sjöng "Freden ska sprida sig" och "True Colors" under ledning av sina duktiga musiklärare. Även andra sångare och musiker medverkade i programmet. En film visades med ett tal av Ulrika Modéer som är assisterande generalsekreterare i FN och verksam inom FN:s utvecklingsprogram (UNDP) i New York.

Sunne FN-förening tjuvstartade FN-veckan lördag den 19 oktober med ett seminarium i Sunne bibliotek. Rose-Marie Asker, ordförande, samt styrelseledamöterna Eva Hallström och Ulf Adolfson berättade om

sina respektive engagemang i FN och Agenda 2030. Dagen innehöll även musikslag och fika.

I Tierp firades FN-dagen av de båda föreningarna **Tierps FN-förening** och **FN-elevföreningen** på ortens gymnasieskola Högbergsskolan, som är en FN-skola. På skolan berättade Stina Lindqvist om sitt år som ambassadör för de globala målen och det ordnades bl a frågesport med FN-tema. På kvällen anordnade Tierps FN-förening en informationskväll om FN med flera talare. Man presenterade arbetet med Agenda 2030 och det blev en intressant diskussion om hur målen formulerats och hur det går att uppfylla dem. På ortens vuxenutbildning ordnades också "FN-fredag" med information, film, utställning och FN-fika för en bättre värld.

FN-föreningen i Tingsryd firade FN-dagen 2019 med en konsert i Väckelsång. Hit hade man bjudit in sångerskan Karin Tingne som tillsammans med maken Peter och pianisten Håkan Wendner bjöd på stämmingsfull musik. Föreningen firade också Torsten Larsson som dagen innan varit i Stockholm och tagit emot FN-förbundets utmärkelse Årets FN-supporter. Torsten berättade gripande om hur han arbetat med insamling för minröjning.

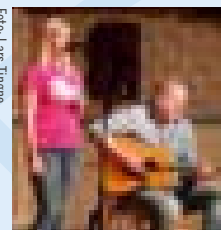
FN-firande i Varbergs kyrka.

I **Torsby FN-förening** uppmärksammades FN-veckan med starten av en ny period med fokus på projekt Skolmat. Pernilla Bergström från FN-förbundet talade om Skolmat vid ett möte på biblioteket och även vid ett sk 11-kaffe i Missionskyrkan dagen därpå. Värt att nämna är också att Torsby FN-förening i år varit verksam i 40 år. En utställning med sparad material från alla åren gjordes och blev mycket uppskattad.

Umeå FN-förening firade FN-dagen med att lyssna på tre medlemmar från Sveriges Veteränförbund som berättade om sina erfarenheter från FN-insatser; en Kongoveteran, en observatör från Balkan och Irak och en vapeninspektör. En väldigt uppskattad kväll både av medlemmar och allmänheten.

Varbergs FN-förening arrangerade en bildvisning på språkcaféet med information om vad FN gör. Firandet på kvällen fortsatte med Varbergs FN-förening, nätverket Varberg för fred och Varbergs

kommun i Varbergs kyrka med inledningstal om

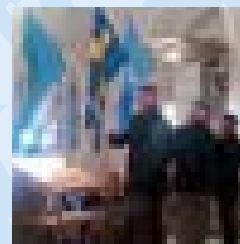

Vacker musik i Väckelsång.

Vid **Vårgårdas FN-dagsfirande** talade Birgitta Andersson om kvinnors öden i Östra Kongo-Kinshasa. Starkt, personligt och medkännande baserat på mångårig och djup erfarenhet från denna del av landet som härjats av krig, konflikter och vanstyre under mer än två decennier. Hennes exempel på starka kvinnor som utför storverk ingav hopp för framtiden trots alla hinder. "Kongo-Danne" – Dan Andersson, som bott större delen av livet i Kongo – var en oväntad och välkommen gäst som delade erfarenheter om bl a om mark- och mineralfrågor.

FN-dagen firades i två delar i **Växjö FN-förening**.

Först föreläste FN-förbundets Jens Petersson om kärnvapen inför femtio engagerade universitetsstudenter. Sedan fortsatte firandet med FN-veteranerna Kronoberg i Växjö domkyrka, där det även hölls tal inför nästan trehundra medborgare.

FN-veteraner i Växjö domkyrka.

Östersunds FN-förening firade på Birka folkhögskola med bl a en föreläsning på temat FN och mänskliga rättigheter.

TIPSA LANDET RUNT:

Skicka ditt tips till:
varldshorisont@fn.se och skriv
 "Landet runt" i ämnesraden

ENGAGERA DIG LOKALT

Ju fler som engagerar sig, desto mer kan vi åstadkomma! Som medlem är du välkommen att vara med och forma verksamheten i din lokala FN-förening. Möjligheterna är många! Ta kontakt med din FN-förening via www.fn.se (Engagera dig)

ANNELIE BÖRJESSON
ORDFÖRANDE I SVENSKA FN-FÖRBUNDET:

ETT MEDLEMSKAP SOM STÄRKER MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

De mänskliga rättigheterna är kanske inte något som vi tänker på dagligdags, men att reflektera över begreppet och vad det faktiskt betyder är nyttigt. Vi behöver inte gå särskilt långt tillbaka i historien för att bli påmind om att våra rättigheter inte alltid har varit självklara.

Den allmänna deklarationen om de mänskliga rättigheterna såg dagens ljus 1948 och fyllde alltså 70 år i fjol. Deklarationen, som togs fram av en kommission under ledning av Eleanor Roosevelt, beskriver i 30 artiklar varje människas fundamentala rättigheter. Genom åren har deklarationen kompletterats med mer detaljerade dokument som kvinnokonventionen, barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I dag har världens länder och deras invånare inte mindre än nio sådana kärnkonventioner att luta sig mot. Trots framsteg kan vi konstatera att mycket arbete kvarstår för att alla människor – födda fria och lika i värde och rättigheter – ska få sina rättigheter tillgodosedda.

Världens länder har kommit olika långt gällande olika rättigheter. Fruktansvärda övergrepp begås fortfarande av stater mot såväl egna som andra länders medborgare. Vi såg hur rohingyer i Burma misshandlades och mördades, vi ser hur uigurer i Kina skickas till läger för politisk omskolning och vi ser hur andra minoritetsfolk förtrycks. I vår del av världen och i Sverige slår vi oss ofta för bröstet. Vi har förvisso kommit längre än många andra länder men även här finns att göra.

För att driva arbetet framåt har FN instiftat den universella återkommande granskningen (Universal Periodic Review, UPR). Medlemsstaterna får vart femte år redovisa sitt arbete med de mänskliga rättigheterna. Det sker i Genève och i januari är det åter dags för Sverige att granskas. Inför granskningen lämnar regeringen och civilsamhället in rapporter till FN. Det förekommer att regering och civilsamhälle inte har samma bild av hur de olika konventionsåtagandena uppfylls. Granskningen resulterar i att regeringen får ett antal rekommendationer från FN att arbeta vidare med tills det är dags för nästa granskning.

Sverige har fått återkommande FN-kritik för att en nationell institution för mänskliga rättigheter saknas. En annan aspekt som kritiserats är organisationsfriheten i Sverige som tillåter nazistiska och rasistiska organisationer att demonstrera på våra gator och torg. Båda dessa frågor har debatterats under senare tid och båda kräver åtgärder.

Svenska FN-förbundet samordnar en parallellrapport till FN som ett femtontal civilsamhällesorganisationer står bakom. Varje organisation har bidragit med sin expertis och tillsammans ger de en bild av vad Sverige behöver förbättra och förändra. När förhöret med Sverige äger rum i Genève i januari är FN-förbundet på plats. Det är ett sätt att driva på och se till att Sveriges regering genomför det som ska genomföras. De mänskliga rättigheterna ska värnas och uppfyllas, och som medlem i Svenska FN-förbundet bidrar du till det.

Nästa nummer

... av Världshorisont kommer ut den 6 mars och blir ett temanummer om jämställdhet och kvinnors rättigheter.

2020 är ett år med viktiga jubileer som rör kvinnors rättigheter. Det är 25 år sedan FN:s fjärde kvinnokonferens, då den viktiga Pekingplattformen antogs. Plattformen är en handlingsplan för jämställdhet och har haft stor betydelse för arbetet på området i många länder. 2020 är även jubileumsår för resolution 1325 – den tunga säkerhetsrådsresolution om kvinnor, fred och säkerhet som antogs år 2000.

Med anledning av att vi går in i ett nytt decennium och har tio år kvar med Agenda 2030 kommer Världshorisont också att introducera en ny serie där vi uppmärksammar de globala målen i tur och ordning. Först ut i Världshorisont nr 1/20 är Mål 1, om att avskaffa fattigdomen.

Foto: UN Photo/Mark Garten

Hjälp gärna till att sprida engagemang för globala frågor med hjälp av Världshorisont! Beställ en extra bunt av tidningen genom att mejla varldshorisont@fn.se.

Hjälp oss bryta traditioner

Varje år får 4 miljoner flickor hela eller delar av sina yttre könsorgan bortskurna i brutala könsstympningar. Flickorna som är i förskole- till skolåldern blir svårt traumatiserade och får fysiska och psykiska men för livet. I bästa fall. En del flickor dör. Hjälp oss att stoppa denna lika grymma som onödiga tradition. Ditt bidrag kan förändra livet för en flicka!

Hjälp oss att stoppa kvinnlig könsstympning.
Ge en gåva på fn.se/flickor

